

Den illegala jakten på våra rovdjur är grym och hänsynslös och ökar i omfattning. Den pågår oftast långt ute i väglöst land, utan vittnen. Motivet verkar vara hat. De som vet något tiger, polisen saknar tid och domstolarna kunskap.

Vargen har jagats av två skottrar. Steglängden visar att den sprungit för sitt liv. Till slut blir den påkörd bakifrån och stoppas av stora inre blödningar och revbensfrakturer. Men den dör inte. Ett par kraftiga slag med en kofot eller en hammare gör slut på den, ett av slagen går rakt genom höger ögonhåla. Polisen startar en utredning men spaningsarbetet leder inte fram till några konkreta bevis och ärendet läggs ned efter tre år och åtta månader.

Ett grovt brott har begåtts men ingen åtalas, ingen döms. Det beror inte på lagstiftningen. Samhället ser allvarligt på grova jaktbrott; straffet är fängelse i minst sex månader och högst fyra

ANDERS STIKÅ HAR arbetat fyra år som miljöpolis i Dalarna. Han är den polis som har flest jaktbrott mot varg att utreda. I Dalarna har åtta sändarförsedda vargar tystnat och försvunnit på kort tid, hälften av dem från Tyngsjöreviret. Bland annat försvann revirets alfapar spårlöst och deras valpar gick ett okänt öde till mötes.

– Jag har varit polis sedan 1975 och utredare sedan 1981. Detta är absolut de svåraste brotten jag varit med om att utreda, trots att jag varit ekobrottsutredare i 18 år med många tunga och komplicerade utredningar. Bara att nå fram till en skäligen misstanke och ta in en person på förhör... och sedan att nå ett snäpp till så att

utan som någonting som egentligen inte är så farligt eftersom det bara är djur som drabbas.

– Det finns seriösa jägare som vill få stopp på den här typen av jakt men de som håller på med det rättfärdigar det för sig själva. Många tror att vargen är inplanterad av myndigheter, att allt är en stor konspiration som även forskarna deltar i. Vidare så rättfärdigar de det med att rovdjuren är livsfarliga för människor och tamdjur och redan har ökat betydligt mera till antalet än vad myndigheterna vill tillstå, säger Anders Stikå.

ROVDJUREN VÄCKER HETA känslor. Speciellt vargen. I Dalarna har vargkonflikterna trappats

i ett läge och det är när det finns nysnö att utläsa spåren av händelsen i. Men hur många dagar om året har vi perfekt spårnö?

Anders Stikå har nu ett 10-tal vargärenden att utreda, ett av dem handlar om cyanidpreparerat kött utlagt i vargreviret. Sedan i höstas är han helt ensam utredare och han är på en utsatt position:

– Det ringer underliga människor och gapar och skriker i telefonen. Man försöker att föra ett normalt samtal men det går inte, man blir kallad för allt möjligt för jag utreder något som de inte tycker behövs utredas. Jag blir ett slags hatobjekt som myndighetsperson i hela rovdjursproblematiken. Detta har jag även

Jaktbrott på rovdjur är

år. Det är på samma nivå som grov fridskränkning, strängare än påföljden för sexuell utnyttjande av underårig.

Det beror heller inte på att det är ett sällan skadat och obetydligt problem. Varg, björn, lodjur, järv och kungsörn är fridlysta på grund av forna tiders jakt och förföljelse. Upphämtning och bevarande av livskraftiga stammar hämmas av den illegala jakten. Studier med radiomärkta rovdjur har visat att mellan 10 och 25 procent av dem dödas illegalt, och minst 12 procent av kungsörnens häckningar misslyckas för att örnnarna skjuts eller för att boträden eldas upp eller sägas ned.

Problemet är att brottsutredningarna är ovanligt svåra. Djuren dödas djupt inne i skogen eller långt ute på fjället och ingen har hört något, ingen har sett något. De gånger det sker, är det ytterst sällan som någon för det vidare. Det här ställer stora krav på de poliser och åklagare som ska utreda brotten.

åklagaren kan åtala personen.

Han beskriver hur en förundersökning om grovt jaktbrott mot varg fick läggas ned då uppgiftslämnaren ångrade sig. Han vågade inte ställa upp i ett polisförhör och berätta vad han visste. Mannen bor på samma lilla ort som den misstänkte skytten.

Genomgående vid utredningar av jaktbrott är brist på vittnen och det skiljer dem från andra brottsutredningar.

“Det finns ingen annan brottstyp där så få människor vill eller vågar säga något om vad de vet.”

Det finns ingen annan brottstyp där så få människor vill eller vågar säga något om vad de vet. En anledning är att många inte betraktar det som det brott det är

upp den senaste vintern. Länsstyrelsens vargspårare fick sina bildäck sönderskurna och jägare formerade sig i ett ”dalauppror”. De vägrade eftersöka trafikskadat vilt om de inte fick gehör för sina krav på ändringar i jaktförordningens §28. Den som reglerar rätten till skydds jakt på eget initiativ.

Nu har Naturvårdsverket backat och föreslår den ändring som jägarna kräver, trots att verkets jurist reserverade sig. Jägarnas krav på att kunna skydda sina hundar är säkert legitimt och i den bästa av världar kommer den nya rätten att skjuta varg bara användas när den behövs; när hunden oavsiktligt kommer i vägen för varg och riskerar att angripas. För Anders Stikå och hans kollegor blir det nu komplicerat om riksdagen antar förslaget till ändring:

– Hur ska jag och åklagaren som utreder kunna bevisa att det varit en legal skydds jakt eller ett jaktbrott? Oftast handlar det om en ensam jägare, med eller utan hund. Det finns bara möjligheter

fått känna av i flera insändare i länsstidningarna där folk utpekar mig som vargförespråkare samt beskriver vad en utredande polis egentligen skulle syssla med.

NYLIGEN HAR DET blivit fler som utreder jaktbrott i Dalarna. Länet har fått ytterligare en miljöpolis samt en egen miljöåklagare.

– Det blir en lättnad av att vi blir tre här i Falun. Då kan vi lägga upp taktiken tillsammans och komma på ett effektivare sätt att driva utredningarna på. Det går inte att hålla på som vi gör i dag med en ensam utredare på de här svårutredda brotten.

Eftersom de tekniska bevisen ofta är helt avgörande i rättsfall som rör jaktbrott poängterar Anders Stikå vikten av att göra bra och systematiska platsundersökningar:

– Helst ska man få med sig en kriminaltekniker till en misstänkt skottplats men det kan man ju inte alltid få. Då gäller det att dokumentera och säkra så många spår man kan, samla in blod, hår, patronhylsor – vad som

finns. Och så en duktig spårare som kan spåra djuret, varifrån det kom, om det blev jagat.

Han berättar att Jämtlandspolisen arbetat fram ett speciellt kit som kan användas för platsundersökningar vid misstanke om jaktbrott.

ANDREW SÖRENSON ÄR polis i Östersund och en av dem som tagit fram utrustning och instruktionsmanual för platsundersökningar.

– Det är tämligen nytt men uppskattat och vi har fått beställningar från andra län. Det handlar om att förbättra metodiken men även att utbilda naturbevakare, jakttillsynsmän och andra.

NATURBEVAKARNA BLIR IBLAND hårt ansatta och får ta emot förtäckta meddelanden. När det hettar till försöker Andrew Sörenson och hans kollegor ta över så att naturbevakarna inte står som anmälare av misstänkta jaktbrott. Ett förslag är också att de byter område om det blir känsliga lägen.

Samarbetet mellan polis och länsstyrelsen i Jämtland fungerar bra vilket är en nödvändig förutsättning då naturbevakarna vet var björniden och järvlyor och annat skyddsvärt finns. Men det är ett samarbete som inte är givet.

I Norrbotten lämnar länsstyrelsen inte ut positioner på lyor och bon till någon. Inte ens till polisflyget, enligt ett inlag

got man inte sett så mycket av i Dalarna. Plaströr som lockar ned järven som sedan långsamt svälter ihjäl, trampsaxar i örnböna och så en ovanligt grym björnfälla; plåttunnor med slaktavfall, förankrade med en stål vajer och invändigt försedda med fastsvetsade och spetsiga armeringsjärn.

– När vi hittar fallor gör vi en teknisk undersökning. Testar om den fungerar överhuvudtaget, letar efter spår som kan visa hur den kommit dit och sänder den till SKL.

Med det batteri av rättsgenetiska, rättsmedicinska och kriminaltekniska undersökningar som finns idag borde kanske förövare nogga undvika att lämna spår efter sig?

ren skjuts och man hävdar nöd, rätten att försvara liv och egendom. Men han beskriver även ett mål där djur hetsats av skotrar och där det funnits ett vittne, och ett vapen, men som ogillats.

Han tycker ändå att en del har blivit bättre:

– Polisen och naturbevakarna har blivit mer medvetna om kraven på den bevisning som behövs och samarbetet mellan olika myndigheter växer fram så sakteliga.

Grova jaktbrott prioriteras inte alltid i polisarbetet. De är krävande och det finns hela tiden annan brottslighet som tar plats. I november förra året redovisade Naturvårdsverket sin utredning om jaktbrott för regeringen. Där

svårutredda för polisen

Han är en erfaren jaktbrottsutredare. Född och uppväxt i Jämtland har han själv alltid jagat och fiskat. På 1980-talet övervakade han rovfågelbon mot plundringar och när björnen steg ur idet på våren var han ute på skoter.

– Vi hade ett bevakningsområde och vissa år var vi ute hela veckor, varje dag, det var folk överallt. Vi hade även en helikopter och det är överlägset i kombination med skoterpatruller. Vi la som en död hand över området. Nu är det tuffare för polisen, det är svårare med arbetsstrycket från annat håll.

Han menar att övervakning i förebyggande syfte är synnerligen effektivt om det kan ske när som helst, var som helst och oberoende av tid på dygnet. De hade ett fall nyligen med en varg som gick över gränsen och in i Sverige. Den hölls under uppsikt av länsstyrelsens naturbevakare.

– Det är klart att det störde säkert vargen men man vågade inte ta den av daga. Det vet vi. Folk visste var den fanns men man lät den vara.

av Sveriges Radio Norrbotten i somras. En stenhård sekretess som innebär att helikopterövervakningen av jakt och förföljelse av rovdjur blir mindre effektivt. En misstro som kan vara överdriven men det gäller även för poliser att vara trovärdiga. I ett annat län har en jägare och tillika polis klart uttryckt sin åsikt om vargen i lokalpressen; ”Som jag ser det finns ingen plats för vargen här. Vi har varit utan den i 100 år och det går inte att förena en vargstam med dagens glesbygdsintressen”.

Annars verkar det vara en fördel med en miljöpolis som kan jaga och som jagar själv. Andrew Sörenson är även jaktledare:

– Klart det har varit lite jobbigt för en del men det funkade bra. Jag umgås mycket med folk som jagar, utbildar dom i eftersök, och de ringer hit ibland och berättar vad de vet. Det är ett förtroende, jag vet hur de tänker. Men jag har svårt för argumentet ”tar mina rådjur”. Vaddå mina?

I Norrlandslänet har polisen även stött på olagliga fallor, nå-

– Jo, men det är lätt att göra misstag. Vi lär oss allt mer hur vi ska säkra spår.

Andrew Sörenson påpekar vikten av att ha en erfaren åklagare med sig i jaktbrottsärenden.

CHRISTER JARLÅS, MILJÖÅKLAGARE i Östersund fyller den funktionen. Han har drivit flera fall av grova jaktbrott till fällande domar och han har haft åtal som ogillats i domstol.

– Det går att få fällande domar men det krävs en del. Man brukar säga att de enda som döms är de som ringer och anmäler sig själva, men så är inte fallet.

Under de 9-10 år han verkat som miljöåklagare har han tagit del av domslut han tycker är märkliga och som han tror beror på att domstolarna är ovana vid jaktbrott.

– Man har ingen särskild utbildning när det gäller rovdjur, hur rovdjur reagerar. Det ligger på mig som åklagare varenda gång att försöka förklara björnars beteende.

Det gäller främst mål där dju-

konstateras bland annat att den illegala jakten på rovdjur är ett växande problem och att dagens jakttillsyn inte är tillräcklig. Därför föreslås olika former av åtgärder, stöd och utbildningar.

”Det är ett stort problem i en demokrati om man har grupper som tar lagen i egna händer.”

Att upptäcka och förhindra jaktbrott handlar inte bara om rovdjurens väl och ve menar Christer Jarlås:

– Det är ett stort problem i en demokrati om man har grupper som är beredda att inte följa de demokratiskt fattade besluten utan tar lagen i egna händer.

ANNA BISTHER

En version av denna artikel finns även publicerad i Polistidningen april 2004.